

DEMOCRACY AND HUMAN RIGHTS

NEPĀRTRAUKTĪBA PĀRMAIŅĀS?

Latvijas pašvaldības pēc reģionālās reformas
un pašvaldību vēlēšanām

Daunis Auers
Rīga, 2021.gada jūnijs

Par spīti apjomīgajai reģionālajai reformai, kam dedzīgi iebilda vietvaru vadītāji, 2021. gada jūnija pašvaldību vēlēšanas neizmainīja varas līdzsvaru Latvijā.

Tikai laiks rādīs vai reforma saņiegs politisko mērķi sekmēt pārvaldes efektivitāti, tomēr pilsetas mēru – „spēkavīru” fenomēns Latvijas politikā turpina pastāvēt.

Nebijusi zemā vēlēšanu aktivitāte un vispārējā neapmierinātība ar partiju un valdības veikumu var liecināt, ka nav izmantota iespēja rast plašas sabiedrības atzītu reģionālās reformas ilgtermiņa risinājumu.

2021. gada 5. jūnijā, sestdienā, noritēja Latvijas astotās kārtējās pašvaldību vēlēšanas kopš valsts neatkarības atjaunošanas 1991. gadā. Tiesības piedalīties balsošanā bija gan Latvijas pilsoņiem, gan tiem citu Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņiem, kuri vismaz 90 dienas pirms vēlēšanām bija reģistrēti dzīvesvietā attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā. Vēlētāju aktivitāte gan iespējami samazinājās no 50,4% 2017. gadā līdz tikai 34% 2021. gadā, tomēr tie vēlētāji, kuriem bija svarīgi piedalīties balsošanā, tiecās atbalstīt politisku nepārtrauktību – īpaši Latvijas lielākajās pilsētās un reģionu centros. Iedzīvotāji neiestājās pret valdošajām koalīcijas partijām apstākļos, kad pirmoreiz tika nopietni pārbaudīta viņu attieksme pret valdības ieviestajiem pulcēšanas ierobežojumiem Covid-19 pandēmijas dēļ, kas sabiedrībā tika vērtēti gana pretrunīgi un visnegatīvāk iespaidoja mazumtirdzniecības un viesmīlības nozares.

NEAPMIERINĀTĪBA AR STATUS QUO

Pirmās pēcpadomju perioda pašvaldību vēlēšanas Latvijā notika 1994. gadā, un to rezultātā 594 vietvarās tika ievēlēti 4771 deputāti. Pēc 2008. gada pašvaldību reformas 2017. gada pašvaldību vēlēšanās 118 administratīvajās teritorijās (neskaitot galvaspilsētu Rīgu) tika ievēlēti 1554 deputāti. Turpretī 2021. gada vēlēšanās bija plānots ievēlēt 683 pašvaldību deputātus (no 13 līdz 23 domniekiem atkarībā no administratīvās teritorijas iedzīvotāju skaita) 41 vēlēšanu apgabalā (6 pilsētās un 35 novados; galvaspilsētā Rīgā 2021. gadā vēlēšanas nenotika) pēc politiski strīdīgas teritoriālās reformas, ko parlaments pieņēma 2020. gadā.¹ Tomēr balsošana norisinājās tikai 40 vēlēšanu apgabalos, jo nepilnas desmit dienas pirms vēlēšanām Latvijas Satversmes tiesa pasludināja spriedumu, kurā vērsās pret plānoto divu novadu – Varakļānu un Rēzeknes – apvienošanu. Centrālā vēlēšanu komisija nolēma atcelt balsošanu gan iepriekš paredzētajā Rēzeknes un Varakļānu novadā, gan tuvējā Madonas novadā, tomēr Madonas novadā vēlēšanas notika, jo parlaments pieņēma likumu par atsevišķa Varakļānu novada izveidi.

Pastāvēja bažas, ka izmaiņas vēlēšanu likumā, kas liedza iespēju kandidātu sarakstus iesniegt vēlētāju apvienībām, ļaujot to darīt tikai Latvijā reģistrētajam 50 politiskajām partijām un 7 politisko partiju apvienībām, samazinās konkurenci vietējā mērogā. Tomēr šajā reizē tā nenotika. Pašvaldību deputāti, aktīvistu un uzņēmēju startēja vēlēšanās no partiju sarakstiem, tā vismaz daļēji īstenojot teritoriālās reformas netiešu mērķi sekmēt politisko partiju pārstāvniecības pieaugumu visā Latvijā.² Kopumā vēlēšanām tika pieteikti 324 saraksti ar 5599 kandidātiem; visvairāk kandidātu sarakstu tika reģistrēti Ropažu novadā (14) un Jūrmalā (13). Vidēji katrā vēlēšanu

apgabalā par deputātu vietām sacentās 136 kandidāti. Puse kandidātu bija vecumā no 41 gada līdz 60 gadiem. Tikai 31 kandidāts bija jaunāks par 20 gadiem, šim rādītājam atspoguļojot negatīvās demogrāfiskās tendences, kas skārušas Latvijas reģionus pēdējās trijās desmitgadēs.

Šīs pašvaldību vēlēšanas bija savā ziņā krietni „vietējākas” nekā iepriekšējos gados. Latvijas galvaspilsētā Rīgā pirmstermiņa domes vēlēšanas notika 2020. gada augustā – pēc vairākiem korupcijas skandāliem, kas satricināja pašvaldības darbu. Latvijas Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (KNAB) darbinieki veica izmeklēšanas darbības pilsētas mēra Nila Ušakova (kurš ilgstoši ieņēma šo amatu un bija ievēlēts no sociāldemokrātiskās partijas „Saskaņa” saraksta) kabinetā, un tā rezultātā vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs Juris Pūce (liberālo partiju „Latvijas attīstībai” un „Kustība „Par”” apvienība) atcēla viņa pilnvaras. Iekšējie ķīviņi gan sociāldemokrātiskajā partijā „Saskaņa”, gan citās mazākās Rīgas domē pārstāvēto partiju frakcijās noveda pie situācijas, kurā domnieki vairs nespēja pieņemt lēmumus. Tādējādi Saeima nobalsoja par Rīgas domes atļaušanu, un līdz ārkārtas domes vēlēšanām galvaspilsētā tika iecelta pagaidu administrācija.³ Līdz ar to Rīga – neapstrīdams Latvijas politiskais, ekonomiskais un kultūras centrs – 2021. gada vēlēšanās nepiedalījās. Tāpēc šoreiz, atšķirībā no iepriekšējām pašvaldību vēlēšanām, plašsaziņas līdzekļi neatspoguļoja cīņu par varu galvaspilsētā. Šis aspekts gan varēja mazināt sabiedrības interesi par pašvaldību vēlēšanām kopumā, taču arī pavēra iespēju nacionālā mērogā pievērst vairāk uzmanības citām pilsētām un novadiem.

REFORMAS MĒRĶIS – MAZINĀT ATŠĶIRĪBAS STARP REĢIONIEM

„Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma” jaunāko versiju Saeima pieņēma 2020. gada 10. jūnijā. Pēc divpadsmit dienām, 22. jūnijā, likumu parakstīja Valsts prezidents Egils Levits. Šī bija pēdējo gadu vispretrunīgāk vērtētā nozīmīgā likumdošanas reforma: likuma apspriešanas gaitā tika iesniegti vairāk nekā 800 labojumi un asās debates gan Saeimas komisiju sēdēs, gan plenārsēdēs ilga vairāk nekā 120 stundas. Jaunais likums stāsies spēkā pēc pašvaldību vēlēšanām 2021. gada 1. jūlijā. Šī bija otrā nozīmīgā Latvijas pašvaldību reorganizācija vien nedaudz vairāk kā desmit gados – pirmā bija 2008. gada reforma, kas samazināja administratīvo teritoriju skaitu no 548 līdz 118 (9 pilsētas un 109 novadi).

Reģionālā reforma bija viena no galvenajām prioritātēm ideoloģiski atšķirīgo piecu partiju koalīcijas valdībai, kas Ministru prezidenta Krišjāņa Kariņa (Jaunā Vienotība) vadībā uzsāka darbu 2019. gada janvārī. Opozīcijā tika atstāta Zaļo un Zemnieku savienība, kuras pārstāvis ieņēma premjerministra amatu iepriekšējā Saeimas sasaukuma laikā un kas pozicionējās kā konservatīvs politiskais spēks, Latvijas reģionu pilsētu un lauku novadu aizstāvis. Tā rezultātā pavīdēja politiska iespēja īstenot

¹ Jaunais Pašvaldības domes vēlēšanu likums nosaka, ka novada domē 15 deputāti tiek ievēlēti pašvaldībās, kuru administratīvajā teritorijā iedzīvotāju skaits nepārsniedz 30 000, 19 deputāti – pašvaldībās, kur iedzīvotāju skaits ir no 30 000 līdz 60 000, un 23 deputāti – pašvaldībās, kur iedzīvotāju skaits pārsniedz 60 000. Pilsētas domē 13 deputāti tiek ievēlēti pašvaldībās, kur iedzīvotāju skaits nepārsniedz 50 000, un 15 deputāti – pašvaldībās, kur iedzīvotāju skaits pārsniedz 50 000.

² Latvijā ilgstoši ir zemākie rādītāji Eiropas Savienībā attiecībā uz iedzīvotāju dalību politiskās partijās. Tikai nedaudz virs 1% pieaugušo valsts pilsoņu ir partijā biedri.

³ Pilnu ziņojumu par 2020. gada Rīgas domes vēlēšanām sk. Jānis Iks-tens. 2020. “Korupcijas skandālu ķēdes reakcija: Rīgas domes ārkārtas vēlēšanas 2020. gada 29. augustā”, Friedrich-Ebert-Stiftung Rīga Office, <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/baltikum/16952.pdf>

radikālu Latvijas pašvaldību sistēmas reformu. To uzskatīja par nepieciešamu, jo iepriekšējā – 2008.gada reforma nespēja palēnināt divas būtiskas negatīvas tendences: pirmkārt, demogrāfiskās situācijas pasliktināšanos Latvijas novados un, otrkārt, nelielo pašvaldību ekonomisko stagnāciju un no tās izrietošo nespēju īstenot svarīgākās tām likumiski piederīgās funkcijas un pakalpojumus.

Demogrāfiskie dati liecina, ka viena trešdaļa Latvijas iedzīvotāju (2020. gadā 627 000 cilvēku) dzīvo galvaspilsētā Rīgā un vēl 374 000 dzīvo galvaspilsētas tuvumā (Pierīgā), līdz ar to 52% Latvijas iedzīvotāju mājokļus atrod galvaspilsētā un tās apkārtnē. Pierīgas pagasti bija vienīgās administratīvās teritorijas Latvijā, kas pēdējās trijās desmitgadēs pieredzēja pastāvīgu iedzīvotāju skaita pieaugumu. Uzņēmīgi jaunieši no Latvijas novadiem pārcēlās dzīvot uz Rīgu un tās apkārtni, kur viņiem pavērās labākas izredzes gan izglītības, gan nodarbinātības jomā. Piemēram, laikposmā no 2010. līdz 2016. gadam deviņi Pierīgas pagasti *katrs* radīja vairāk jaunu darbavietu nekā visa Latgale kopā. Turklāt suburbanizācijas procesā arvien biežāk ģimenes un gados jauni profesionāļi pārcēlās no šauriem dzīvokļiem Rīgā uz plašākiem, zaļākiem mājokļiem ārpuspilsētā.

Šo tendenču blaknes acīmredzami cieš Latvijas reģionu pilsētas un lauku teritorijas, kur iedzīvotāji pakāpeniski noveco un viņu skaits pastāvīgi samazinās. Pat pandēmijas gada (2020) laikā, kad iekšējā un ārējā migrācija bija relatīvi ierobežota, iedzīvotāju skaits samazinājās astoņās no Latvijas deviņām „republikas pilsētām” (izņemot Jūrmalu, kas būtībā ir turīgs piejūras kūrorts Rīgas piepilsētā) un pieticīgi pieauga vien 19 no Latvijas tobrīd 109 novadiem, piecpadsmit no tiem Pierīgā.

Tajā pašā laikā skaidri iezīmējās atšķirības starp Rīgu, Pierīgu un reģioniem sabiedrisko pakalpojumu nodrošinājuma ziņā. Īpaši asi tās izpaudās izglītības jomā. Piemēram, 2019. gadā divpadsmitās klases skolēni Latvijas lauku skolās centralizētajos matemātikas eksāmenos saņēma atzīmi vidēji 25,4%, turpretī valsts mērogā vidējais vērtējums bija 32,8%, bet Rīgas skolu beidzējiem – 37,2%. Šo pašu tendenci uzrādīja arī 2015. gada starptautiskās skolēnu novērtēšanas programmas OECD PISA matemātikas pārbaudījumu rezultāti (testus veica piecpadsmitgadīgi jaunieši Ekonomiskās attīstības un sadarbības organizācijas dalībvalstīs visā pasaulē). Latvijas lauku teritorijās (iedzīvotāju skaits nepārsniedz 3000) skolēni ieguva vidēji 454 punktus, turpretī Rīgas skolu audzēkņi ieguva vidēji 496 punktus (starpība 42 punkti), bet valsts mērogā vidējais vērtējums bija 482 punkti (starpība 28 punkti). Salīdzinājumam, Igaunijā atšķirība starp lauku teritorijām un galvaspilsētu Tallinu bija 24 punkti, bet valsts mērogā vidējais vērtējums atšķīrās tikai par 11 punktiem.

Negatīvās tendences demogrāfijas un cilvēkkapitāla jomās sekmē apstākļus, kuros Latvijas reģioni kļūst arvien nepievilcīgāki ārzemju investoriem. No Eiropas Savienības fondiem veiktās nozīmīgās investīcijas reģionālajā infrastruktūrā, tostarp autoceļu un riteņbraucēju ceļu izbūvē, izglītības iestāžu un peldbaseinu būvniecībā, publisko parku izveidē un pat koncertzāļu celtniecībā, pēdējos gados nav varējušas apvērst nelabvēlīgo virzību.

REFORMA KĀ POLITISKS PROJEKTS REGIONU FUNKCIONALITĀTES SAGLABĀŠANAI

2020. gadā pieņemta „Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma” mērķis ir risināt sāpīgos jautājumus, veidojot lielākas pašvaldības, kas spētu labāk nodrošināt kvalitatīvus pakalpojumus vietējiem iedzīvotājiem. Latvijas Bankas ekonomistu 2019. gadā veiktais pētījums liecināja, ka, palielinot Latvijas vietvaru vidējo apjomu no vidēji 16 000 iedzīvotāju (2019. gadā) līdz vismaz 20 000 iedzīvotāju, pašvaldības varēs ietaupīt 196 miljonus eiro gadā, jo tādējādi efektīvi apvienos pakalpojumus un samazinās pārvaldes izmaksas. Turpretī, neveicot pašvaldību reformu, Latvijas vidēja mēroga administratīvā teritorija saruktu līdz 15 000 iedzīvotāju 2030. gadā un 14 000 iedzīvotāju 2040. gadā. Laikposmā no 2010. līdz 2018. gadam pašvaldību iedzīvotāju skaits jau bija samazinājies vidēji par 1500 cilvēku. Turklāt administratīvo vienību sarukuma rezultātā trīsdesmit deviņos no Latvijas 109 novadiem iedzīvotāju skaits nesasniedza 2008. gada likumā paredzēto minimumu – četrus tūkstošus. Vēl 55 novadi tāpat pārkāpa likumu, jo nespēja nodrošināt, lai to robežās esošajā lielākajā pilsētā vai ciemā iedzīvotāju skaits sasniegtu vismaz divus tūkstošus. Daudzām pašvaldībām trūka gan finanšu, gan cilvēku resursu, lai efektīvi īstenotu tām likumā paredzētos pakalpojumus, piemēram, izglītības un uzņēmējdarbības veicināšanas jomās.

Līdz ar to reģionālā reforma, kuras rezultātā tiktu izveidotas lielākas administratīvās vienības, kas spētu nodrošināt kvalitatīvākus pakalpojumus saviem iedzīvotājiem, piesaistīt investīcijas un radīt jaunas darbavietas, bija viena no prioritātēm Krišjāņa Kariņa valdībai, kas sāka darbu 2019. gada janvārī. Reforma saskārās ar sparīgu opozīciju, ko pārstāvēja ietekmīgas interešu grupas, īpaši Latvijas Pašvaldību savienība un Latvijas Lielo pilsētu asociācija, kuras vadītājs Viktors Valainis, Saeimas deputāts no Zaļo un Zemnieku savienības, parlamenta debašu laikā personiski iesniedza simtiem likuma labojumu. Līdztekus bažām, ka novadu apvienošanas rezultātā vietējie politiķi zaudēs politisko ietekmi, šīs organizācijas arī pauda satraukumu par gaidāmo darbavietu skaita samazinājumu publiskajā sektorā (svarīgs nodarbinātības avots nomaļos lauku reģionos) un to, ka lielākās pilsētas apvienotajās teritorijās piesaistīs vairāk resursu, centralizēs pakalpojumus un tādējādi novājinās jau tā sarūkošās mazākās pilsētas un ciemus. Dažas – parasti nelielas un turīgas – pašvaldības lika lietā ievērojamus resursus, lai ieilustu pret plānoto apvienošanu. Ikšķīle, neliela turīga pilsētiņa ar tikai 7000 iedzīvotāju 30 km attālumā no Rīgas, enerģiski pretojās tās apvienošanai ar Ogri (kā arī Ķeguma un Lielvārdes novadiem) – krietni trūcīgāku, industriālāku pilsētu ar 23 000 iedzīvotāju. Ikšķīles iedzīvotāji un politiskā vadība lielākoties raizējās par to, ka tās salīdzinoši lielākie nodokļu ieņēmumi nonāks *kopējā katlā* ar lielākās un salīdzinoši trūcīgākās Ogres ieņēmumiem un tas negatīvi iespaidos Ikšķīles sniegto pakalpojumu kvalitāti un publiskās investīcijas. Līdzīgas bažas izskanēja arī citviet, kur turīgākas administratīvās teritorijas tika spiestas apvienoties ar mazāk ekonomiski veiksmīgajiem kaimiņiem.

1. tabula
Latvijas sešu valstspilsētu administratīvās teritorijas 2021. gadā

Pilsēta	Iedzīvotāju skaits	Deputātu skaits
Daugavpils	90,390	15
Jelgava	60,487	15
Jūrmala	57,806	15
Liepāja	75,895	15
Rēzekne	29,744	13
Ventspils	37,032	13

Avots: Latvijas Centrālā vēlēšanu komisija (2021)

Eiropas Padomes Vietējo un reģionālo pašvaldību kongress, pēc Latvijas Pašvaldību savienības iesniegtās sūdzības, tāpat pauda kritisku viedokli par plānoto reformu savā ziņojumā, kas nāca klajā 2020. gada decembrī. Tas argumentēja, ka reformas process norāda uz vietvaru demokrātijas situācijas pasliktināšanos Latvijā, jo teritoriāli administratīvās reformas īstenošanas gaitā netiek veiktas konsultācijas ar pašvaldību institūciju pārstāvjiem.

Tomēr reformas norise turpinājās, un tā noteikti ir sasniegusi galveno mērķi izveidot ievērojami lielākas administratīvi teritoriālās vienības. 2021. gada vēlēšanās mazākais vēlēšanu apgabals bija Valka ar 8571 balsstiesīgo iedzīvotāju, turpretī 2017. gada vēlēšanās mazākais apgabals bija Baltinavas novads ar 957 balsstiesīgajiem iedzīvotājiem. No 2021. gada 1. jūlija vidējais pašvaldības apjoms būs 28 000 cilvēku, kas, saskaņā ar reformas iniciatora, bijušā vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra Jura Pūces teikto, ļaus efektīvi ietaupīt 200 miljonus eiro gadā. Svarīga pārmaiņa ir arī sešu „valstspilsētu” izveide iepriekšējo deviņu „republikas pilsētu” vietā. Valstspilsētas ir sešas reģionu pilsētas, kuru mērogs ļauj funkcionēt kā plašākiem reģionālās attīstības centriem un kuru uzdevums būs piesaistīt gan vietējās, gan ārzemju tiešās investīcijas jaunu darbavietu izveidei.

Dedzīgi iebildumi pret gaidāmo reformu turpinājās līdz pēdējam brīdim. 28. maijā Latvijas Satversmes tiesa nosprieda, ka parlaments, kas tikai trešajā, pēdējā likuma lasījumā apstiprināja Varakļānu novada un Rēzeknes novada apvienošanu, nav ņēmis vērā likumdošanas reformas galvenos mērķus (efektivitāte iepretī kultūras vēsturei) un ka Rēzeknei trūkst nepieciešamā nacionālā attīstības centra statusa, lai pievienotu Varakļānu novadu. Satversmes tiesa arī konstatēja, ka likumdevējam ir jāņem vērā novadu iedzīvotāju pašidentitāte (absolūtais vairākums – 84% – balsstiesīgo Varakļānu iedzīvotāju vēlējas apvienoties ar Madonu). Varakļānu situāciju sarežģī apstākļi, ka šis novads atrodas uz vēsturiskās robežas starp diviem Latvijas reģioniem – Vidzemi un Latgali, tāpēc tam ir dalīta identitāte. Vēsturiski tas ir bijis iekļauts gan Rēzeknes pašvaldības, gan Madonas pašvaldības teritorijā. Centrālā vēlēšanu komisija atcēla plānotās pašvaldību vēlēšanas abos – gan Rēzeknes, gan Madonas – novados (apspriešanai tika izvirzīts jautājums par Madonas novadu kā alternatīvu apvienošanās partneri Varakļānu novadam). Latvija negaidīti nonāca uz konstitucionālās krīzes sliekšņa, jo parlamentāriešu grupa, tostarp valdībā pārstāvēto politisko spēku – Jaunās

konservatīvas partijas un Nacionālās apvienības – deputāti draudēja ignorēt Satversmes tiesas spriedumu un vēlreiz nobalsot par Varakļānu un Rēzeknes apvienošanu. Nākamajā dienā procesā iejaucās Valsts prezidents Levits, kurš, uzstājot, ka Saeimai ir jārespektē Satversmes tiesas spriedums, steigšus sasauca tikšanos ar valdošās piecu partiju koalīcijas pārstāvjiem. Tika panākts kompromiss, kā rezultātā parlaments nobalsoja par atsevišķa novada statusu Varakļāniem ar tikai 3000 iedzīvotājiem, tā palielinot Latvijas pašvaldību skaitu līdz 43. Tomēr šis lēmums būs jāpārskata jau tuvākajos mēnešos un gados, jo Varakļānu novadam acīm redzami trūkst finanšu un cilvēku resursu ilgtspējīgai attīstībai.

COVID-19 PANDĒMIJAS IETEKMES FAKTORS

2021. gada pašvaldību vēlēšanas norisinājās Covid-19 pandēmijas ēnā. Patiesi, vēl pirmajos pavasara mēnešos nebija skaidrs, vai balsošana varēs notikt kā iecerēts, līdz beidzot Covid-19 saslimstības rādītāji izlīdzinājās un sāka pakāpeniski kristies. Jāatceras, ka Covid-19 pandēmijas dēļ 2020. gada ārkārtas pašvaldību vēlēšanas Rīgā tika vairākkārt pārceltas un notika vien 2020. gada augusta nogalē. Pandēmijai bija divi dažādi iespaidi uz vēlēšanu norisi – tehniskais un politiskais.

Tehniskais aspekts paredzēja striktas epidemioloģiskās norādes attiecībā uz balsošanas procesa norisi vēlēšanu iecirkņos, lai tādējādi kļiedētu vēlēšanu bailes par balsošanas apstākļu drošību. Centrālās vēlēšanu komisijas pasūtītajā pirmsvēlēšanu aptaujā 2021. gada martā vairāk nekā trešdaļa (36,3 %) respondentu atzina, ka Covid-19 pandēmija negatīvi iespaido viņu lēmumu balsot vēlēšanās. Nav pārsteidzoši, ka vairāk nekā puse (52,1 %) vēlēšanu, kas vecāki par 64 gadiem, bija sevišķi noraižējušies par pandēmiju un norādīja, ka tā ietekmēs viņu vēlmi piedalīties balsošanā.

Politisko iespaidu uz sabiedrību lielā mērā radīja valdības lēmumi fiskālās politikas un epidemioloģisko pasākumu jomās. Kas attiecas uz fiskālo politiku, šķiet, ka daudzu Latvijas valdību īstenotā striktā izdevumu ierobežošana, kas aizsākās līdz ar 2008. – 2010. gada finanšu krīzi, ir dziļi iesakņojusies un kļuvusi par ortodoksālas ekonomikas politikas sastāvdaļu. Lai gan Latvijas valdība finansēja dikstāves pabalstus un subsidēja algas strādājošajiem, atlika nodokļu maksājumus, izsniedza aizdevumus un garantijas grūtībās nonākušiem uzņēmumiem, kā arī nodrošināja mērķtiecīgu atbalstu visvairāk

cietušajām nozarēm (proti, veselības aprūpes un transporta nozarēm), šis atbalsts radīja vien samērā pieticīgu 8% pieaugumu valdības izdevumu jomā – sesto mazāko šāda veida rādītāju Eiropas Savienības dalībvalstīs (EU-27) un būtiski mazāku nekā Igaunijā (10%) un sevišķi Lietuvā (24%). Epidemioloģisko pasākumu jomā vispirms tika pasludināts ārkārtas stāvoklis no 2020. gada 13. marta līdz 9. jūnijam. Tika slēgtas skolas, teātri, restorāni un citas sabiedriskās iestādes, lai gan ierobežojumi tika atviegloti maijā, kad diennakts saslimstības rādītāji nokritās līdz divciparu un vēlāk jau viencipara skaitlim. Taču pandēmijas otrais vilnis, kas sākās 2020. gada rudenī, izrādījās daudz skarbāks un ilgāks, tāpēc novembrī no jauna tika ieviests ārkārtas stāvoklis, bet, saslimstībai strauji pieaugot, decembrī tika pasludināta arī komandanta stunda. Ārkārtas stāvoklis tika atcelts 2021. gada 7. aprīlī, tomēr daudzi ierobežojumi palika spēkā vēl maijā un jūnijā.

PLAŠA NEAPMIERINĀTĪBA

Pandēmija būtiski ietekmēja sabiedrības attieksmi pret valdošajām partijām. Sabiedriskās domas aptaujas kompānijas SKDS 2021. gada martā veiktā „Latvijas barometra” dati liecina: 55% respondentu piekrita apgalvojumam, ka Latvija „iet nepareizā virzienā”, un tikai 19% atzina, ka tā „iet pareizā virzienā”, tikmēr 71% respondentu uzskatīja, ka ekonomiskā situācija ir „slikta”. Šis pētījums arī atklāja, ka sabiedrības apmierinātība ar valdības darbu samazinās jau sesto mēnesi pēc kārtas: apmierināti bija tikai 16% respondentu, turpretī neapmierināti – 80%. Līdzīgu ainu iezīmēja 2021. gada pavasarī veiktais Standard Eurobarometer 94 pētījums. Tas rādīja, ka tikai 21% Latvijas iedzīvotāju ir apmierināti „ar valdības pasākumiem koronavīrusa apkarošanai” – šis rādītājs ir vairāk nekā uz pusi mazāks par EU-27 vidējo (43%) un zemākais ES dalībvalstīs.

Ļoti zemais neapmierinātības līmenis ir diezgan mulsinošs, jo Covid-19 pandēmija Latvijas ekonomiku skāra relatīvi maigi. 2020. gadā iekšzemes kopprodukta (IKP) saruka par tikai 3,6%, kas ir devītais „labākais” rādītājs EU-27 un ne tuvu tik skarbs kā divciparu skaitļos mērāmā recesija Spānijā vai 8% lejupslīde Francijā, Itālijā un Grieķijā. Arī bezdarba līmenis 2020. gadā palielinājās tikai par nepilniem 2%.

Šķietamajai neatbilstībai starp salīdzinoši pieticīgo pandēmijas iespaidu uz ekonomiku un sabiedrības neapmierinātību ar valdības darbu varētu būt trīs skaidrojumi. Pirmkārt, politiķis Aldis Gobzems ir izmantojis krīzes sniegto politisko iespēju pastāvīgi kritizēt valdību (bieži mudinot ASV dzimušo Latvijas Ministru prezidentu „doties mājup”), tādējādi izceļot un vēl vairāk pastiprinot to ļaužu neapmierinātību, kuri pandēmijas apstākļos bija spiesti doties dīkstāvē, zaudēja ienākumus vai emocionālo līdzsvaru ieilgušās mājāsēdes dēļ. Pētījums par politiskajām attieksmēm Centrāleiropā un Austrumeiropā parādīja: 48% respondentu Latvijā uzskata, ka valdība pārspilē Covid-19 saslimstības datus Latvijā, savukārt viena trešdaļa (32%) respondentu uzskata, ka Covid-19 pandēmiju ir radījusi slēpta elite, lai kontrolētu publiku. Otrkārt, pandēmija ir paplašinājusi nevienlīdzības plaisu Latvijā. 2020. gadā darbu visbiežāk zaudēja cilvēki ar zemiem ienākumiem (bruto

alga no 400 līdz 700 eiro mēnesī) un iedzīvotāji ar vispārējo vidējo izglītību, kamēr krietni lielākas iespējas nodarbinātības jomā pavērās vīriešiem ar augstāko izglītību un personām, kuru atalgojums pārsniedza 3000 eiro mēnesī. Treškārt, sabiedrībā valda izjūta (ko apstiprina arī ekonomiskie dati), ka Latvijas kaimiņvalstis ir labāk pārcietušas pandēmiju (2021. gada pirmajā ceturksnī Latvijas IKP samazinājās par 2,6%, turpretī kaimiņvalstī Lietuvā tas pieauga par 1,8%) un ka ekonomiskās attīstības ziņā tās varētu turpināt apsteigt Latviju. Tā vai citādi, vēlēšanu gaisotni noteica publikas neapmierinātība ar ekonomisko situāciju un valdības veikumu.

GALVENĀS PROBLĒMAS PILSĒTĀS, CIEMOS UN LAUKU PAGASTOS

Covid-19 pandēmija un tās izraisītā ekonomikas lejupslīde bija tie apstākļi, kas iezīmēja 2021. gada pašvaldību vēlēšanu fonu. Tomēr gan jautājumi, kas satrauca vēlētājus, gan politiskās diskusijas starp kandidātiem un partijām, pārsvarā skāra vietēja mēroga problēmas. Vēlēšanu kampaņas galvenie uzsvāri atšķīrās jaunajās valstspilsētās, galvaspilsētas apkaimē Pierīgā un Latvijas lauku novados. Tomēr dažas problēmas visām administratīvajām teritorijām bija kopīgas.

Partiju programmas, ar kurām var iepazīties Centrālās vēlēšanu komitejas mājaslapā, aptvēra daudzus problēmjautājumus lielajās pilsētās, lauku novados un Pierīgā, kā arī aprakstīja galvenās decentralizētās funkcijas un pakalpojumus, ko iedzīvotāji sagaida no savām pašvaldībām. Cilvēkus satrauc problēmas, kas saistītas ar sabiedriskā transporta un mājokļu pieejamību, kā arī drošību (sociāldemokrātiskās partijas „Saskaņa” programma Liepājā tipiski konstatē, ka pašvaldības policijas uzdevumam jābūt „palīdzēt, ne sodīt”). Infrastruktūras jomā galvenie jautājumi saistījās ar autoceļu uzturēšanu, parku un bērnu rotaļlaukumu izveidi un „tūrisma objektu” attīstību, ko visa politiskā spektra partijas saredz kā potenciālu ekonomiskajai izaugsmei. Runājot par skolām, populāra tēma bija brīvpusdienu nodrošinājums skolēniem, savukārt lauku reģionu vēlētājiem partijas solīja rūpēties par to, lai netiktu slēgtas mazās pagastu skolas, kas bieži kalpo arī kā lauku kopienas ekonomiskais un kultūras centrs (lai gan to uzturēšana ir dārga un parasti tās nodrošina zemākas kvalitātes izglītību nekā lielākas skolas ar plašākiem resursiem). Teju visas partijas solīja bagātināt kultūras dzīvi (pēdējā desmitgadē liels atbalsts ir ES Reģionālās attīstības fonda investīcijas koncertzāļu būvniecībā un muzeju izveidē). Novados aktuāla ir arī jaunu darbavietu radīšana, investīciju piesaiste (lai gan solījumi šajā ziņā ir visai nenoteikti) un depopulācijas apkarošana.

PILSĒTU MĒRI – „SPĒKAVĪRI”

Valstspilsētās iezīmējās vēl divi svarīgi jautājumi – ekonomiskā attīstība un atbalsts esošajiem mēriem ar „spēkavīra” reputāciju. Ventspils un Liepāja ir lielas ostas pilsētas Latvijas rietumu reģionā Kurzemē. Abās darbojas speciālās ekonomiskās zonas, kas ir samērā veiksmīgi piesaistījušas ārzemju tiešās investīcijas. Taču pēdējos gados kravu apgrozījums ostās ir būtiski mazinājies (2020. gadā vien Liepājā par 10%, bet Ventspilī par trešdaļu), jo Krievija turpina pārvirzīt kravu plūsmas uz savām

jaunizveidotajām ostām Baltijas jūras piekrastē. Tāpēc nozīmīgas pirmsvēlēšanu diskusiju tēmas saistījās gan ar ekonomikas diversifikāciju (IT ciematu celtniecība un milzīgās pamestās metalurģiskās rūpnīcas rekonstrukcija Liepājā, vēja parku būvniecība un kultūras kvartāla attīstība Ventspilī), gan ar opozīcijas partiju apgalvojumiem, ka pienācis laiks varas maiņai abās pilsētās, kur līdz šim valdījuši ietekmīgu vietējo partiju (attiecīgi, „Liepājas partija” un „Latvijai un Ventspilij”) nelielie grupējumi. Patiesi, vietējie „spēkavīri” ir ilgstoši bijuši pie varas arī citās „valstspilsētās”, piemēram, Jelgavā un Rēzeknē, un vēlētāju politiskās izvēles bieži nosaka dilemma – saglabāt varas nepārtrauktību vai beidzot iniciēt pārmaiņas. Apsūdzības korupcijā pašvaldībās nav retums, īpaši Latvijas otrajā lielākajā pilsētā Daugavpilī, kas pēc daudziem korupcijas skandāliem vairākkārt pieredzējusi mēru atcelšanu no amata. Apsūdzības korupcijā nav gājušas secen arī Ventspilij, kur Aivars Lembergs, kurš efektīvi pārvaldījis pilsētu kopš pagājušā gadsimta astoņdesmito gadu beigām, joprojām ir valdošā politiskā spēka „Latvijai un Ventspilij” kandidātu saraksta galvgalī – par spīti tam, ka atrodas ieslodzījumā kopš 2021. gada februāra, kad tika atzīts par vainīgu kukuļošanā un naudas atmazgāšanā un notiesāts uz pieciem gadiem cietumā.

LAUKU NOVADI

Nelielajās, lielākoties turīgajās Pierīgas pašvaldībās vēlēšanu kampaņa lielākoties skāra jautājumus par to, kā tērēt naudu – nevis kā veidot jaunas darbavietas un piesaistīt investīcijas. Turpretī Latvijas trūcīgākajos lauku novados lielāka uzmanība tika pievērsta būtiskiem sabiedriskajiem pakalpojumiem, īpaši veselības aprūpes un izglītības jomās, kā arī sabiedriskā transporta nodrošinājumam un autoceļu remontiem.

Attiecībā uz Latvijas lauku novadiem partiju programmas lielāku uzmanību veltīja sabiedriskajiem pakalpojumiem un sabiedriskā transporta nodrošinājumam. Veselības aprūpes pieejamība joprojām ir asa problēma Latvijas mazapdzīvotajos novados, kur iedzīvotāju vidējais vecums arvien palielinās. Turklāt jaunie ārsti un citi medicīnas darbinieki arvien retāk vēlas strādāt laukos, jo pieprasījums pēc viņu pakalpojumiem ir gan Rīgā, gan citviet Eiropas Savienībā. Partiju programmās arī lasāmi vispārīgi solījumi uzturēt bērnudārzus un skolas, kaut arī skolēnu skaits turpina strauji sarukt un šai lejupslīdei

nav tendences mazināties. Gandrīz visās programmās ir minēta autoceļu un reģionālo autobusu satiksmes uzturēšana. Solījumi piesaistīt investīcijas un radīt jaunas darbavietas vairāk saistās ar iecerēm būvēt industriālos parkus, nevis identificēt perspektīvās jomas vai konkurētspējīgās nozares, kas liecina par vispārēju ideju trūkumu un nespēju radīt Latvijas nīkstošo lauku novadu attīstības vīziju. Jaunu pašvaldības namu celtniecība vai mājokļa pabalsti ir tipiski partiju piedāvātie instrumenti jaunu iedzīvotāju piesaistei vai esošo iedzīvotāju atturēšanai no aizbraukšanas.

Šajās pašvaldību vēlēšanās nepiedalījās Rīga, līdz ar to nacionālajos plašsaziņas līdzekļos lielāka uzmanība tika veltīta reģioniem. Latvijas sabiedriskie mediji organizēja vairākas televīzijas debates, kurās aplūkoja jaunizveidotās pašvaldības. Tās arī piedāvāja platformu („Novadu šķirotava”), kas vēlētājiem palīdzēja noteikt, kuras partijas piedāvājums visvairāk atbilst viņu vērtībām un politiskajām interesēm. Tāpat par vēlēšanām vēstīja reģionālie radio un televīzijas kanāli, laikraksti un Latvijas daudzie ziņu portāli. Rosīgi darbojās arī Latvijas Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs, kas saņēma vairāk nekā 350 ziņojumus par pārkāpumiem vēlēšanu kampaņas norisēs. Vienā no šiem gadījumiem KNAB Ventspilī konfiscēja 11 000 pirmsvēlēšanu avīzes eksemplāru, kas bija izdoti, pārkāpjot vēlēšanu likumu, jo avīzes publicēšanu finansēja kāda neidentificēta trešā puse. Tomēr kopumā šo vēlēšanu kampaņu neraksturoja nedz skandāli, nedz skaļas ķildas.

ZEMA AKTIVITĀTE – ATSVEŠINĀTI VĒLĒTĀJI?

2021. gada pašvaldību vēlēšanu rezultāti tika dedzīgi gaidīti, jo esošais varas līdzsvars daudzās pašvaldībās mainījās gan administratīvo teritoriju apvienošanas dēļ, gan arī tāpēc, ka šoreiz vēlēšanām nevarēja pieteikt vēlētāju apvienību sarakstus. Lai sekmētu vēlētāju aktivitāti, tika piedāvāti vairāki jauninājumi. Pirmo reizi vēlētāji varēja balsot jebkurā savas pašvaldības vēlēšanu iecirknī. Lai pārliecinātos, ka persona ir iekļauta attiecīgajā vēlētāju reģistrā un nav nobalsojusi iepriekš, tika noskanēta vēlētāja pase vai identitātes apliecība. Vēlētājiem arī bija iespēja nodot balsi nedēļu pirms vēlēšanu dienas. Pirmo reizi bija atļauta balsošana pa pastu no ārzemēm.

2. tabula

Vēlētāju aktivitāte pašvaldību vēlēšanās Latvijā no 1994. līdz 2021. gadam

Vēlēšanu gads	Vēlētāju aktivitāte (%)
1994	58,5
1997	56,8
2001	62,0
2005	52,9
2009	53,8
2013	46,0
2017	50,4
2021	34,0

Avots: Latvijas Centrālā vēlēšanu komisija (2021)

Tomēr šie jaunievedumi maz iespaidoja vēlēšanu norisi un vēlētāju aktivitāte krasi samazinājās no 50,4 % 2017. gadā līdz tikai 34,0 % 2021. gadā, krietni zem iepriekš zemākā aktivitātes līmeņa – 46,0% 2013. gadā. Pirmsvēlēšanu sabiedriskās domas aptaujas liecināja, ka daudzi vēlētāji, sevišķi pensionāri (kuri parasti ir aktīvākie balsotāji Latvijā), paliks mājās Covid-19 pandēmijas radīto risku dēļ. Iespējams, mājās palika arī daudzi koronavīrusa noliedzēji, jo lielākā viņus apvienojošā partija, ko šā gada janvārī izveidoja Saeimas deputāts populists Aldis Gobzems, šajās vēlēšanās nepiedalījās.

NEPĀRTRAUKTĪBA PĀRMAIŅĀS

Vēlēšanu rezultāti apliecināja, ka joprojām turpinās divas tendences, kas stabili izēmējās pirms teritoriālās reformas. Pirmkārt, Latvijas abas lielākās „reģionālo” partiju apvienības – „Latvijas Reģionu Apvienība” un Zaļo un Zemnieku savienība – katra ieguva balsu vairākumu piecās pašvaldībās, savukārt Zemnieku savienība ieguva balsu vairākumu četrās pašvaldībās. Šīm partijām ir sava varas bāze Latvijas reģionos, un labi rezultāti bija gaidāmi. Trīs valdošās koalīcijas partijas guva labākus rezultātus, nekā tika gaidīts: ekonomiski liberālā partija „Latvijas attīstībai” uzvarēja četrās pašvaldībās, Jaunā Vienotība un Nacionālā apvienība “Visu Latvijai!”-“Tēvzemei un Brīvībai/LNNK” – katra trijās pašvaldībās. Sociāldemokrātiskā partija „Saskaņa” uzvarēja divās pašvaldībās. Pārējās četrpadsmit pašvaldībās uzvaru guva nelielu vietējo partiju apvienības, kā arī vietējo un nacionālo partiju alianses. Gluži negaidīti, vienā no pašvaldībām balsu vairākumu ieguva marginālā Latvijas Sociāldemokrātiskā strādnieku partija. Pašvaldību politika Latvijā joprojām ir sadrumstalota, un nacionālo, parlamentā pārstāvēto partiju ietekmi līdzsvaro nelielas reģionālas partijas.

Otrkārt, 2021. gada vēlēšanās labus panākumus guva Latvijas lielāko pilsētu mēri – „spēkavīri”, kuriem ir labas izredzes saglabāt amatu uz nākamajiem četriem gadiem. Jelgavas pilsētas mērs Andris Rāviņš, kurš pilsētu vada kopš 2001. gada, pieredzēja, ka viņa pārstāvētā Zaļo un Zemnieku savienība vēlēšanās gūst uzvaru ar vienu trešdaļu balsu (32,3%; 6 no 15 deputātu mandātiem), kas ir ievērojami vairāk nekā otrās vietas ieguvējai Jaunajai Vienotībai (13,6 %). Aleksandrs Bartaševičs, kurš Latgales reģiona pilsētas Rēzeknes mēra amatu ieņem kopš 2009. gada, tāpat var priecāties, ka viņa pārstāvētā sociāldemokrātiskā partija „Saskaņa” uzvarēja ar 63,2% balsu, iegūstot 8 no 13 deputātu vietām. Arī Valmieras mēra Jāņa Baika, kura birojs 2019. gadā KNAB veica izmeklēšanas darbības un kurš vada pilsētu kopš 2014. gada, pārstāvētā partija „Valmierai un Vidzemei” vēlēšanās saņēma 55% balsu un vairākumu – 12 no 19 domnieku vietām. Tikmēr Liepājā Uldis Sesks, kurš pildīja mēra pienākumus laikposmā no 1997. līdz 2018. gadam (kad viņš atkāpās un ieņēma vicemēra amatu, dalot varu ar koalīcijas partneri Jāni Vilnīti no „Latvijas Reģionu Apvienības”), pieredzēja, ka viņa vadītā „Liepājas partija” uzvar vēlēšanās ar 41,2 % balsu, iegūstot 6 no 15 deputātu mandātiem. Viņam ir labas izredzes atgriezties mēra krēslā.

Tāpat nebija pārsteidzoši redzēt, ka Aivars Lembergs – Ventspils izdarīgais mērs kopš 1988. gada – atkal saņem vēlētāju atbalstu: viņa pārstāvētais politiskais spēks „Latvijai un Ventspilij”

ieguva 54,3 % balsu un vairākumu – 7 no 13 deputātu vietām. Pats Lembergs saņēma visvairāk plusu Ventspils vēlēšanu apgabalā, lai gan atrodas ieslodzījumā kopš 2021. gada februāra, kad tiesa viņu atzina par vainīgu kukuļošanā un naudas atmazgāšanā pēc procesa, kas ilga vairāk nekā desmit gadus. Formāli Lemberga darbība domes priekšsēdētāja amatā ir apturēta kopš 2007. gada, taču faktiski viņš aizmuguriski turpina vadīt pilsētu. Viņa ievēlēšana par domes deputātu ir raisījusi dažus interesantus konstitucionālus jautājumus, kas acīmredzot būs jāizvērtē Latvijas tiesām. Vai Lembergs, atrodoties ieslodzījumā, var (un vai viņam vajadzētu) piedalīties domes sapulcēs? Kā viņš var (un vai viņam vajadzētu) balsot, atrodoties cietumā? Pēdējais jautājums ir īpaši interesants, jo Lemberga bals ir nepieciešama, lai saglabātu „Latvijai un Ventspilij” vairākumu domē.

REĢIONĀLĀS ATŠKIRĪBAS UN SOCIĀLDEMOKRĀTIJA

Latvijas sociāldemokrātiskajām partijām vēlēšanu diena nesa dalītas izjūtas. No vienas puses, kreisi orientētā, prokrievisku retoriku demonstrējošā sociāldemokrātiskā partija „Saskaņa” nostiprināja savu politisko dominanci Latgalē, iegūstot lielāko balsu skaitu reģiona divās pilsētās – Rēzeknē (63,2 %) un Daugavpilī (42,3 %) un domnieku mandātus visos reģiona novados. Turklāt, ieguvusi tikai 7 no 15 vietām Daugavpils domē, sociāldemokrātiskā partija „Saskaņa” ātri vien noslēdza koalīcijas vienošanos ar vienīgo deputātu, kurš bija ievēlēts no „Latvijas Krievu savienības” – reakcionāras prokrieviskas partijas, kura savā programmā solīja ieguldīt enerģiju un finanses krievu kultūras veicināšanā un padomju laika pieminekļu atjaunošanā. Pilsētas domē pārstāvētie sociāldemokrātiskās partijas „Saskaņa” deputāti, šķiet, ir gatavi atbalsēt šādu sabiedrību polarizējošu politiku, lai tādējādi gūtu „Latvijas Krievu savienības” atbalstu savām plānotajām stratēģijām investīciju jomā. Latvijas vecākā sociāldemokrātiskā partija – Latvijas Sociāldemokrātiskā strādnieku partija (kuras vēsture aizsākas 1904. gadā) ieguva 55,6 % balsu Olaines novadā (kur tā valdīja jau iepriekš). Tomēr valsts mērogā šai partijai ir minimāla ietekme, jo tūkstošgades sākumā partija sašķēlās vairāku politisku un korupcijas skandālu dēļ. Tikmēr Latvijas jaunākā sociāldemokrātiskā partija – „Progresīvie” šajās vēlēšanās startēja vāji, sešās valstspilsētās iegūstot tikai vienu domnieka vietu (Rēzeknē). Tās progresīvā politika nodokļu jomā, viendzimuma pāru laulību atbalstā un citos sensitīvos jautājumos, šķiet, gūst mazu atsaucību ārpus galvaspilsētas Rīgas.

Kopumā var secināt, ka 2020. gada reģionālajai reformai ir bijis mazs iespaids uz 2021. gada pašvaldību vēlēšanām. Mēri – „spēkavīri” tika pārvēlēti, Zaļo un Zemnieku savienība un „Latvijas Reģionu Apvienība” joprojām ir ietekmīgākās partijas ārpus Rīgas, un ir saglabāties politiskais līdzsvars starp nelielajām reģionālajām partijām un nacionālā mēroga partiju vietējiem atzariem. Reformas iespaids būs jūtams nākamajos gados, kad iedzīvotāji no jaunajām, paplašinātajām pašvaldībām gaidīs kvalitatīvākus pakalpojumus, aktīvāku investīciju piesaisti un labākas darbavietas, lai tādējādi mazinātu augošo depopulāciju un ekonomisko lejupslīdi, kas Latvijas reģionus raksturo pēdējās trijās desmitgadēs. Ja tām nesekmēsies, tad politiķi atkal pārskatīs un pārzīmēs Latvijas pašvaldību karti.

ABOUT THE AUTHOR

Daunis Auers is Associate Professor of Comparative Politics at the University of Latvia. He defended his PhD at University College London and has been a Fulbright Scholar at the University of California Berkeley and a Baltic-American Freedom Foundation Scholar at Wayne State University in Detroit, where he completed his book on the Comparative Politics of the Baltic States (published by Palgrave Macmillan in 2015). His research focuses on parties, referendums, elections and legislatures in the Baltic states as well as more policy-focused research on Latvia's regional competitiveness. He is the president of the US-based Association for the Advancement of Baltic Studies.

IMPRINT

Friedrich-Ebert-Stiftung | Riga office
Dzirnavu iela 37-64 | LV-1010 | Latvia

Responsible:
Peer Krumrey | Director of the FES in the Baltic States
Phone: +371 27 835 700
<https://baltic.fes.de>
<https://www.facebook.com/FES.BalticStates>

Orders/Contact:
kristis.sukevics@fes-baltic.lv

Commercial use of all media published by the Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) is not permitted without the written consent of the FES.

FES IN THE BALTIC STATES

Shortly after the restoration of independence, in 1992, the Friedrich-Ebert-Stiftung started its activities in the three Baltic States and opened offices in Riga, Tallinn and Vilnius. The core concern was to support the democratic transition processes, to accompany the Baltic States on their way to the European Union and to promote the dialogue between the Baltic States and Germany, and among the countries of this region. The current focus of the work of the Friedrich-Ebert-Stiftung in Estonia, Latvia and Lithuania is:

- strengthening democracy and active civil society;
- supporting the European integration process;
- contributing to the development of a common European foreign and security policy;
- promoting a fair and sustainable development of economic and social policies in the Baltic States and in the EU.

NEPĀRTRAUKTĪBA PĀRMAIŅĀS?

Latvijas pašvaldības pēc reģionālās reformas un pašvaldību vēlēšanām

Nebijuši zemās vēlēšanu aktivitātes (34 %) faktoru politiķi ir atvairījuši kā sabiedrības reakciju uz Covid-19 saslimstības draudiem. Tomēr, ņemot vērā vēsturiski zemāko aktivitāti 2018. gada parlamenta vēlēšanās, šī ir kārtējā satraucošā pazīme, kas norāda uz vēlēšanu arvien lielāku atsvešinātību no politikas.

Šo vēlēšanu lielākie zaudētāji ir „Kustība „Par””, kas parlamentā pārstāv savienību ar partiju „Latvijas attīstībai” un šajās vēlēšanās ieguva tikai 10 pašvaldības deputātu mandātus (turpretī „Latvijas attīstībai” ieguva 84 mandātus), un Jaunā konservatīvā partija, kas iesniedza kandidātu sarakstus 35 vēlēšanu apgabalos, bet pusē no tiem neieguva nevienu deputāta vietu. Šiem abiem politiskajiem spēkiem ir nopietni jāraizējas par savām izredzēm nākamajās Saeimas vēlēšanās 2022. gada oktobrī.

Par spīti vairākiem korupcijas skandāliem, deputātu domstarpībām parlamentā un vājiem rezultātiem 2020. gada pašvaldības vēlēšanās Rīgā, sociāldemokrātiskā partija „Saskaņa” ir joprojām ietekmīgs politiskais spēks. Šī partija ilgstoši atrodas pie varas Latgalē, kur šajās vēlēšanās tā svinēja uzvaru abās lielajās pilsētās un ieguva deputātu mandātus visos novados.

Further information on the topic can be found here:

<https://baltic.fes.de>